

त्रित आत्म्यः। आदित्याः, १४-१८ आदित्योषसः(दुःस्वप्नघ्नं) । महापङ्क्तिः

महि वो महतामवो वरुण मित्र दाशुषे।

यमादित्या अभि द्रुहो रक्षथा नेमघं नशदनेहसौ व ऊतयः सुतयो व ऊतयः ॥ ८.०४७.०१

मित्र वरुण- हे मित्रावरुणौ । स्नेहाधिदेवता मित्रः । ऋताधिदेवता वरुणः । महताम्- महात्मनाम् ।

वः- युष्माकम् । अवः- रक्षणम् । दाशुषे- दात्रे । महि- महत् । यम् । आदित्याः- देवाः । द्रुहः-

द्रोहात् । अभि रक्षथ- पालयथ । ईम्- तमेतम् । अघम्- पापम् । न । नशत्- व्याप्नोति । वः-

युष्माकम् । ऊतयः- रक्षाशक्तयः । अनेहसः- अदोषाः ॥१॥

विदा देवा अघानामादित्यासो अपाकृतिम्।

पक्षा वयो यथोपरि व्यश्स्मे शर्म यच्छतानेहसौ व ऊतयः सुतयो व ऊतयः ॥ ८.०४७.०२

देवाः । आदित्यासः- अखण्डप्रकृतिजाः । अघानाम्- पापानां दुःखानां वा । अपाकृतिम्- परिहारम् ।

विद- जानीथ । वयः- पक्षिणः । यथा । उपरि- स्वशिशूनामुपरि । पक्षा- पक्षौ कृत्वा रक्षन्ति तथा ।

अस्मे- अस्मै । शर्म- क्षेमम् । वि- विशेषेण । यच्छत ॥२॥

व्यश्स्मे अधि शर्म तत्पक्षा वयो न यन्तन।

विश्वानि विश्ववेदसो वरूथ्या मनामहेऽनेहसौ व ऊतयः सुतयो व ऊतयः ॥ ८.०४७.०३

अस्मे- अस्मासु । अधि । वयः- पक्षिणः । पक्षा- पक्षौ । न- इव । शर्म- क्षेमम् । वि यन्तन-

विशेषेण यच्छत । विश्ववेदसः- हे सर्वज्ञाः । विश्वानि- सर्वाणि । वरूथ्यानि- श्रेष्ठानि । मनामहे-

ध्यायामः । ॥३॥

यस्मा अरासत् क्षयं जीवातुं च प्रचेतसः।

मनोर्विश्वस्य घेदिम आदित्या राय ईशतेऽनेहसौ व ऊतयः सुतयो व ऊतयः ॥ ८.०४७.०४

यस्मै । प्रचेतसः- प्रकर्षचेतना देवाः । क्षयम्- गृहम् । जीवातुम्- जीवनसाधनम् । च । अरासत-
दत्तवन्तः । इमे- एते । आदित्याः- अखण्डप्रकृतिजाः । मनोः- मनुष्यस्य । विश्वस्य- सर्वस्य ।
रायः- धनस्य । ईशते- स्वामित्वं वहन्ति । ॥४॥

परि णो वृणजन्नघा दुर्गाणि रथ्यौ यथा ।

स्यामेदिन्द्रस्य शर्मण्यादित्यानामुतावस्यनेहसौ व ऊतयः सुतयौ व ऊतयः ॥ ८.०४७.०५

रथ्यः- रथिनः । दुर्गाणि- दुर्गमनान् मार्गान् । यथा- इव । अघा- अघानि । नः- अस्मान् । परि
वृणजन्- परिवर्जयन्तु । इन्द्रस्य- परमेश्वरस्य । शर्मणि- मङ्गले । स्याम- भवेम । उत- अपि च ।
आदित्यानाम्- अखण्डप्रकृतिजानाम् । अवसि- रक्षायाम् । स्याम । ॥५॥

परिहृतेदना जनौ युष्मादत्तस्य वायति ।

देवा अदभ्रमाश वो यमादित्या अहेतनानेहसौ व ऊतयः सुतयौ व ऊतयः ॥ ८.०४७.०६

परिहृता- तपसा परिपीडितेन । अना- प्राणेन युक्तः । जनः । युष्मादत्तस्य- युष्माभिर्दत्तं धनम् ।
वायति- गच्छति । आदित्याः- अखण्डप्रकृतिजाः । आशवः- क्षिप्राः । देवाः । अदभ्रम्- अनल्पम् ।
यम् । अहेतन- प्राप्नुथ । तं जनं रक्षत । ॥६॥

न तं तिग्मं चन त्यजो न द्रासदभि तं गुरु ।

यस्मा उ शर्म सप्रथ आदित्यासो अराध्वमनेहसौ व ऊतयः सुतयौ व ऊतयः ॥ ८.०४७.०७

यस्मै । आदित्याः- अखण्डप्रकृतिजाः । सप्रथाः- सर्वतः पृथुभूताः । शर्म- क्षेमम् । अराध्वम्-
अदत्त । तम् । तिग्मम्- तीक्ष्णः । त्यजः- क्रोधः । चन- अपि । न बाधते । गुरु- महत् । द्रासत्-
दुःखमपि । न । अभि- अभिगच्छति । ॥७॥

युष्मे देवा अपि षसि युध्यन्त इव वर्मसु ।

यूयं महो न एनसो यूयमर्भादुरुष्यतानेहसौ व ऊतयः सुतयौ व ऊतयः ॥ ८.०४७.०८

देवाः- हे द्योतनशीलाः । युध्यन्तः- शूराः । वर्मसु- कवचेषु । इव । युष्मे- युष्मासु । वयम् । अपि ।
स्मसि- भवामः । यूयम् । महः- महतः । एनसः- अघात् । अर्भात्- अल्पात् । नः- अस्मान् ।
उरुष्यत- रक्षत । ॥८॥

अदितिर्न उरुष्यत्वदितिः शर्म यच्छतु ।

माता मित्रस्य रेवतोऽर्यम्णो वरुणस्य चानेहसौ व ऊतयः सुतयो व ऊतयः ॥ ८.०४७.०९

मित्रस्य- स्नेहाधिदैवतस्य । रेवतः- दातुः । अर्यम्णः- दानाधिदैवतस्य । वरुणस्य-
ऋताधिदैवतस्य । माता- जननी । अदितिः- अखण्डप्रकृतिः । नः- अस्मान् । उरुष्यतु- रक्षतु ।
अदितिः । शर्म- मङ्गलम् । यच्छतु- ददातु ॥९॥

यद्देवाः शर्म शरणं यद्भद्रं यदनातुरम् ।

त्रिधातु यद्वरूथ्यं तदस्मासु वि यन्तनानेहसौ व ऊतयः सुतयो व ऊतयः ॥ ८.०४७.१०

यत् । देवाः । शर्म- गृहम् । शरणम् । भद्रम्- क्षेमम् । अनातुरम्- आरोग्यम् । त्रिधातु वरूथ्यम्-
भूर्भुवःसुवःसम्बन्धिष्वैष्टयम् । तत् । अस्मासु । वि- विशेषेण । यन्तन- यच्छत ॥१०॥

आदित्या अव हि ख्यताधि कूलादिव स्पशः ।

सुतीर्थमर्वतो यथानु नो नेषथा सुगमनेहसौ व ऊतयः सुतयो व ऊतयः ॥ ८.०४७.११

कूलादिव- कूलस्थाः । स्पशः- स्पष्टाः । उदकस्थं रक्षितुं पश्यन्तीव । आदित्याः- हे
अखण्डप्रकृतिजाः । अव हि ख्यत- अधस्तात्स्थितानस्मान् पश्यत । अर्वतः- अश्वान् । यथा ।
सुतीर्थं प्रापयन्ति । सुगम्- सुखेन । नः- अस्मान् । अनु नेषथ- अनुनयथ । ॥११॥

नेह भद्रं रक्षस्विने नावयै नोपया उत ।

गवै च भद्रं धेनवै वीराय च श्रवस्यतेऽनेहसौ व ऊतयः सुतयो व ऊतयः ॥ ८.०४७.१२

इह- अत्र । अवयै- अवगच्छते । उपया- उपगच्छते । उत- अपि च । रक्षस्विने- स्वार्थाय क्रूराय ।
भद्रम्- कल्याणम् । न भवति । श्रवस्यते- श्रुतिकामाय । वीराय । गवे धेनवे- पृथिव्यै । च । भद्रम्-
कल्याणं भवतु ॥१२॥

यदुवि॒र्यदपी॒च्यं॑ दे॒वासो॒ अस्ति॑ दु॒ष्कृत॑म् ।

त्रि॒ते तद्वि॒श्वमा॒स्य आ॒रे अ॒स्मद्द॒धात॑नाने॒हसौ॑ व ऊ॒तयः॑ सु॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥ ८.०४७.१३

यत् । आविः- प्रकटितम् । यत् । अपीच्यम्- अन्तर्हितम् । दुष्कृतम्- पापम् । अस्ति- भवति ।
देवासः- हे देवाः । तत् । विश्वम्- सर्वम् । आस्ये- आप्तहितकारिणीति वैदिककोशे । त्रिते-
भूर्भुवःसुवरात्मकान्नप्राणचित्तस्थदेवोपासके । मा भवतु । अस्मत्- अस्मत्तः । आरे- दूरे । दधातन-
धारयत । ॥१३॥

यच्च॒ गोषु॑ दु॒ष्प्यं॑ यच्चा॒स्मे दु॒हित॑र्दिवः ।

त्रि॒ताय॑ तद्वि॒भाव॒र्यास्या॑य॒ परा॑ वहाने॒हसौ॑ व ऊ॒तयः॑ सु॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥ ८.०४७.१४

दिवः दुहितः- हे उषः । यत् । गोषु- अस्माकं धेनुषु । दुःस्वप्यम्- दुःस्वप्नजनितं दुःखम् । तत् ।
विभावरी । आस्याय- आप्तहितकारिणे । आप्तवचने श्रद्धायुक्ताय । त्रिताय । परा वह- दूरं
गमय । ॥१४॥

नि॒ष्कं वा॑ घा कृ॒णव॑ते॒ स्रजं॑ वा दु॒हित॑र्दिवः ।

त्रि॒ते दु॒ष्प्यं॑ स॒र्वमा॒स्ये परि॑ द॒द्मस्य॑ने॒हसौ॑ व ऊ॒तयः॑ सु॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥ ८.०४७.१५

दुहितर्दिवः- हे उषः । निष्कं कृणवते- सुवर्णकाराय । स्रजं कृणवते- मालाकाराय । यदुष्प्यमस्ति
तत् । त्रिते । आस्ये- आप्तहितकारिणीति वैदिककोशे । वर्तमानम् । सर्वम् । परि दद्मः-
परित्यजामः ॥१५॥

तद॒न्नाय॑ तद॒पसे॑ तं भा॒गमु॑पसेदु॒षे ।

त्रि॒ताय॑ च द्वि॒ताय॑ चोषौ॒ दु॒ष्प्यं॑ वहाने॒हसौ॑ व ऊ॒तयः॑ सु॒तयो॑ व ऊ॒तयः॑ ॥ ८.०४७.१६

तदन्नाय- जाग्रद्भुक्तान्नाध्यासयुक्ताय । तदपसे- जाग्रत्कर्मवासनाध्यस्ताय । तं भागं उपसेदुषे-
जाग्रदनुभवांशयुक्ताय । त्रिताय । द्विताय- दैवमानुषयुक्ताय । उषः । दुष्ष्वप्यम् । वह- दूरे
प्रापय । ॥१६॥

यथा कलां यथा शफं यथा ऋणं संनयामसि ।

एवा दुष्ष्वप्यं सर्वमाप्त्ये सं नयामस्यनेहसौ व ऊतयः सुतयौ व ऊतयः ॥ ८.०४७.१७

यथा । कलाम्- व्याधिग्रस्तं स्वावयवम् । यथा । शफम्- व्याधिपीडितं वा शफम् । यथा । ऋणम् ।
संनयामसि- संनयन्ति । अपसारयन्तीति भावः । एव- तथा । दुष्ष्वप्यम् । सर्वम् । आप्त्ये । सं
नयामसि- सन्नयामः । अपसारयामः ॥१७॥

अजैष्माद्यासनाम् चाभूमानागसो वयम् ।

उषो यस्मादुष्ष्वप्यादभैष्माप तदुच्छत्वनेहसौ व ऊतयः सुतयौ व ऊतयः ॥ ८.०४७.१८

अजैष्म- जयेम । अद्य- इदानीम् । असनाम्- सम्भजेम । वयम् । अनागसः-
दुःस्वप्नकारणभूतदुर्वासनारहिताः । अभूम्- भवेम । उषः । यस्मात् । दुष्ष्वप्यन्त्यात् । अभैष्म- भयं
प्राप्नुमः । तत् । उच्छतु- अपगच्छतु ॥१८॥